

Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách

Obsah

Vymezení problematiky ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí – charakteristika, cíle (str. 2)

Návrh na rozložení výstupů a učiva na 1. stupni ZŠ (str. 2)

Návrh na rozložení výstupů a učiva na 2. stupni ZŠ (str. 7)

Metody a formy práce (str. 13)

Příloha 1: Základní pojmy (str. 15)

Příloha 2: Doporučená literatura, pomůcky, odkazy (str. 19)

Příloha 3: Legislativa (str. 25)

Příloha 4: Začlenění problematiky v RVP ZV (str. 27)

Příloha 5: Návrh testových otázek pro jednotlivé ročníky (str. 34)

1. Vymezení problematiky ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí – charakteristika, cíle

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy schválilo 4. března 2003 Pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů (č. j. 12 050/03-22).

Tento pokyn byl vydáván k zařazení problematiky ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí do obsahu vzdělávání ve školách a na jeho základě byla problematika ochrany člověka za mimořádných událostí (OČMU) i za běžných rizik rozpracována v příslušných rámcových vzdělávacích programech. Vzhledem k tomu, že jsou témata ochrany člověka za běžných rizik i mimořádných událostí v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) rozložena do několika vzdělávacích oblastí (viz Příloha 3), může být koncepční příprava výuky pro učitele náročnější. Z tohoto důvodu je předkládán tento materiál jako vhodná pomůcka pro pedagogy k ucelené a efektivní realizaci dané problematiky.

Materiál pedagogům nabízí soubor základních pojmů z oblasti ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, návrh na rozložení učiva do jednotlivých ročníků základní školy včetně očekávaných výstupů, doporučené metody a formy práce, literaturu, pomůcky, užitečné odkazy, nástin začlenění problematiky v stávajícím RVP ZV, výsledky rychlých šetření v problematice ochrany člověka za mimořádných událostí, ale také návrh testových otázek pro jednotlivé ročníky základní školy.

Návrhy cílů, dílčích výstupů a učiva jsou pouze doporučené. Je na každé škole, jak návrh využije při plánování výuky a pro zajištění výsledků vzdělávání.

2. Návrh na rozložení výstupů a učiva na 1. stupni ZŠ

Základem osvojování dovedností a způsobů jednání je praktický nácvik a provádění ukázek, které jsou součástí výuky v každém ročníku. Pro efektivitu vzdělávání a výchovy jsou doporučovány metody prožitkové pedagogiky (praktický nácvik, skupinový trénink, simulační hry). Rozsah vědomostí i nácviku dovedností je pak třeba volit vždy přiměřeně vzhledem k věku a schopnostem žáků.

1. ročník

Cíl výuky v daném ročníku:

rozvíjet u žáků význam prevence rizik, opatrnosti a preventivního chování i důležitost obstat samostatně v obtížné situaci

Dílčí výstupy (RVP):

Žák

- a) chápe konkrétní nebezpečí spojená s riziky běžného života (doprava, chemické látky v domácnosti, elektrický proud, sport a zájmová činnost), s ohněm, s mimořádnou událostí*
- b) přivolá pomoc (některým z osvojených způsobů)*
- c) v případě potřeby použije linku tísňového volání; ovládá základní způsoby komunikace s operátory (přiměřeně k věku)*

Učivo:

- **Sebeochrana, pomoc a prevence rizik**
 - důležitá telefonní čísla tísňového volání a blízkých osob, adresa bydliště
 - kdy a jak přivolat pomoc, koho požádat o pomoc, jak se chránit a jak předcházet úrazům, otravám a jiným ohrožením (vazba na řešené běžné rizikové situace v různém ročním období, prostředí a při různých činnostech, včetně železniční a silniční dopravy)
 - doma – neznámý člověk (telefon, zvonek u dveří internet), zbraně, alkohol, vhodné i nevhodné dotyky – jejich hranice, nevhodné trestání), komunikace a pomoc rodičů, učitelů
 - bezpečný odchod z domova – klíče, výtah
 - venku – volba správné cesty do školy, nebezpečná místa v okolí domu a školy, chování při setkání s cizím člověkem, jak se chovat, když zabloudím v cizím prostředí nebo městě
 - správné vedení – vysvětlení pojmů a významu – kamarád, blízká osoba, cizí osoba, trápení, smutek, pomoc, příklady ze života
 - záchranáři, uniformy, činnosti
 - co se se mnou může stát, když se bojím nebo si nevím rady, jak to mohu zvládnout a co mám dělat;
- **Požáry**
 - oheň – požár
 - prevence vzniku požáru doma, příčiny vzniku požáru doma
 - největší rizika požáru
 - ochrana při požáru a přivolání pomoci
 - pravidlo – zastav se – lehni si – kutálej se

2. ročník

Cíl výuky v daném ročníku:

rozvíjet u žáků znalost nebezpečí a schopnost odhadnout riziko a vyhnout se mu; posilovat odpovědnost žáků za vlastní zdraví a bezpečnost

Dílčí výstupy (RVP):

Žák

- odhadne riziko/nebezpečnou situaci*
- dodržuje zásady bezpečného chování v běžných životních situacích tak, aby nedocházelo k ohrožení jeho fyzického i duševního zdraví a zdraví jiných*

Učivo

Opakování učiva z předchozího ročníku (diskuze, poznatky, zkušenosti)

- **První pomoc**
 - zajištění pomoci při různých rizikových situacích voláním na tísňovou linku nebo oslovením dospělé osoby, nácvik komunikace
 - základní pravidla poskytování pomoci při drobných poraněních a běžných onemocněních

- **Péče o zdraví a prevence rizik**
 - opakování učiva 1. ročníku + rozšíření o nové poznatky, zkušenosti, příběhy a otestování správné reakce dětí (rozpoznání rizik i schopnosti pomoci)
 - základní pravidla poskytování pomoci při drobných poraněních a běžných onemocněních v souvislosti s osvojováním učiva v oblasti rizik úrazovosti a onemocnění
 - bezpečné chování v různých životních situacích, v různém prostředí a při různých činnostech
- **Požáry a jejich rizika**
 - základní označování nebezpečných látek
 - základní bezpečnostní a výstražné tabulky, zejména nebezpečí úrazu elektrickým proudem, požáru, výbuchu, ozáření, poleptání (kyselinou, louhem, příčiny a prevence vzniku požáru mimo domov
 - správné chování při požáru
 - přivolání pomoci, ohlášení požáru
- **Osobní bezpečí a podpora a ochrana duševního a fyzického zdraví**
 - správné vedení – vysvětlení významu pojmů: lhostejnost, přátelství, rozdíly, žalování, pomoc, strach, zbabělost apod.
 - příklady ze života
 - jak se umět vypořádat se strachem, který doprovází nebezpečnou situaci

3. ročník

Cíl výuky v daném ročníku:

rozvítet u žáků schopnost rozpoznat varování před nebezpečím, rozeznat označení uzávěrů – zejména plynu, vody, elektřiny, umět určit (popsat) svou pozici v neznámém prostředí a zhodnotit možné následky svého jednání, zhodnotit důsledky bezdůvodného volání na tísňové linky,

Dílčí výstupy (RVP):

Žák

- a) na konkrétních příkladech rozpozná mimořádnou událost*
- b) jedná racionálně podle osvojeného schématu v případě, kdy se ztratí a zná čísla na tísňovou linku, domů, do školy*
- c) rozpozná rozdíl mezi signály (varovný signál, požární poplach, zkouška sirén)*
- d) chová se účelně v případě požáru, mimořádné události i jiných rizikových situací běžného života; hledá pomoc u důvěryhodné dospělé osoby*

Učivo

- **Opakování učiva z předchozího ročníku** (diskuze, poznatky, zkušenosti)
- **První pomoc** (opakování a rozvíjení učiva osvojeného ve 2. ročníku)
- **Mimořádné události**
 - seznámení s pojmem

- nejčastější mimořádné události (povodně, vichřice, požáry, laviny, únik nebezpečných látek)
- varování před nebezpečím (konkretizace různých způsobů varování, varovný signál Všeobecná výstraha)
- zásady volání na tísňové linky (co zajišťují, kdy volat, rizika a dopady bezdůvodného volání na tísňové linky)
- **Požáry** (modelové situace způsobů chování při požárech), nebezpečí zábavní pyrotechniky
- **Péče o zdraví a prevence rizik**
 - bezpečné chování v různých životních situacích a různých prostředích, včetně mimořádných událostí, které ohrožují zdraví jedinců i celých skupin obyvatel
 - nebezpečí za tmy, chování při setkání s cizím člověkem
 - citlivé a věku odpovídající vysvětlení podstaty rizikového chování (v souvislosti se šikanou, drogami, fyzickým a duševním násilím, agresivitou), jejich možných dopadů na zdraví (fyzické i duševní), pomoc v nouzi, příklady ze života
 - co mi může pomoci, když jsem v mimořádné situaci

4. ročník

Cíl výuky v daném ročníku:

rozvítet u žáků schopnost bezpečně se orientovat a pohybovat ve známém prostředí (blízkém okolí školy a bydliště) i v méně známém prostředí (jiné části obce, města, příroda) za použití plánů měst a map

Dílčí výstupy (RVP):

Žák

- a) *bezpečně se pohybuje v budově i mimo budovu v případě rizikových situací (nouzové východy, označené únikové cesty); aplikuje pravidla bezpečného chování v různých situacích*
- b) *zvládá základní pravidla bezpečného zacházení s ohněm*
- c) *rozezná označení uzávěrů vody a plynu*
- d) *poskytne základní první pomoc (dezinfikuje a ošetří drobná poranění, ošetří opařeniny a popáleniny, zastaví krvácení, zafixuje zlomenou končetinu)*
- e) *přivolá pomoc dospělého k záchraně tonoucího*

Učivo:

- **Opakování a rozvíjení poznatků z předchozích ročníků** (diskuze, poznatky, zkušenosti)
- **Osobní bezpečí a prevence duševního a fyzického zdraví**
 - vysvětlení významu pojmů: poznávání cizího prostředí, strach, stres, zbabělost, statečnost apod., příklady ze života
 - evakuace (obecně)
 - označení uzávěrů, rozvody plynu, vody, elektřiny, označení východů (ve škole)

- bezpečné chování v různých životních situacích a různých prostředích, včetně mimořádných událostí, které ohrožují zdraví jedinců i celých skupin obyvatel
- rizika letních prázdnin
- nález neznámého předmětu, látky, munice; sloupy a stožáry elektrického vedení, spadlé dráty elektrického vedení, transformátory; železniční vagony
- **Požáry a jejich rizika**
 - příčiny vzniku požárů
 - požáry v přírodě, lesní požáry
 - největší rizika požáru
- **Péče o zdraví a poskytování první pomoci**
 - různý obvazový materiál a technika vzhledem k poraněné části těla, nácvik
 - rizika u vody (bazény, vodní plochy, horské potoky, řeky, moře, tobogany), přecenění sil, nebezpečí jezů na řekách, skok do neznámé vody, vodní víry, tonutí (*pozn.: lze zařadit i do 3. ročníku ve vazbě na plavecké kurzy*), záchrana tonoucího, pohyb na zamrzlých přírodních vodních plochách
 - co se se mnou může stát v nebezpečných situacích

5. ročník

Cíl výuky v daném ročníku:

rozvíjet u žáků dovednost poskytnout pomoc při běžných úrazech či onemocněních, včetně základního ošetření, i ovládat život zachraňující úkony (resuscitace)

Dílčí výstupy (RVP):

Žák

- a) rozlišuje příčiny úrazů, případně příznaky běžných nemocí a uplatňuje zásady jejich prevence, případně léčby*
- b) v modelové situaci uplatní správný postup při zásahu jiného člověka elektrickým proudem*
- c) ošetří úrazy různého charakteru*
- d) charakterizuje základní složky, funkce a činnosti integrovaného záchranného systému*
- e) rozlišuje situace, kdy lze a kdy nelze uhasit požár*
- f) pozná zneužívající osobu (blízkou, ale i neznámou), rozezná rizikové situace, riziková místa i rizikové osoby a řekne ne na nevhodné návrhy, má základní právní povědomí, umí přivolat pomoc*

Učivo:

- **Opakování učiva z předchozích ročníků** (diskuze, poznatky, zkušenosti)
- **Integrovaný záchranný systém** (složky, význam ve vztahu k řešení mimořádných událostí (obecně))
- **Požáry a jejich rizika**
 - způsoby chování při požárech (modelové situace), možnosti hašení požáru
 - hasicí přístroje (obecně)
 - evakuace při požáru, nácvik evakuace
 - evakuační plán – význam, nákres evakuačního plánu (doma), požární hlásiče

- úniková cesta, druhy únikových cest, význam značek označujících únikové cesty
- **Péče o zdraví a poskytování první pomoci**
 - resuscitace (praktická ukázka, nácvik)
 - přivolání pomoci, nahlášení události (praktický nácvik)
 - prevence rizik letních a zimních sportů (cyklistika, bruslení, výškové sporty, vodní sporty, horská turistika, lyžování, snowboarding aj. – výstroj a výzbroj)
 - rizika otrav, jejich příčiny a příznaky (léky, houby, jedovaté rostliny, zkažené potraviny, plyn, alkohol, cigarety, drogy, čisticí prostředky, chemické látky, neznámé a nebezpečné látky ve sklepích, na skládkách odpadu)
 - rizika v souvislosti s provozem elektrických a plynových spotřebičů
- **Podpora a ochrana fyzického a duševního zdraví, prevence psychického onemocnění a násilí namířenému proti sobě samému**
 - vysvětlení pojmů: skutečné hodnoty, citová a mravní zralost, pomoc, neštěstí, přátelství, trápení, lhostejnost, diskriminace, šikana (obecně), kyberšikana (obecně), násilí psychické a fyzické (obecně), linka bezpečí, dobrý příklad, ochrana slabších, dobrý skutek, síla odpouštění, ochrana identity, sebepoškozování, sebevraždy, ohrožení a poruchy duševního vývinu v dětství a dospívání, psychické újmy virtuálního světa
 - rizika a možné dopady – nevhodné dotyky, obtěžování, fotografování
 - základy zvládání stresových stavů
 - nebezpečí internetu

3. Návrh na rozložení výstupů a učiva na 2. stupni ZŠ

6. ročník

Cíl výuky v daném ročníku:

rozvíjet u žáků schopnost adekvátně se chovat v případě vzniku mimořádné události a nařízené evakuace

Dílčí výstupy (RVP):

Žák

- a) charakterizuje rizika vzniku mimořádných událostí a jejich možné dopady na zdraví a životy lidí, životní prostředí a majetek, způsoby sebeochrany a vzájemné pomoci*
- b) rozpozná varovný signál „Všeobecná výstraha“, adekvátně reaguje na tento signál, zná a prakticky uplatní postupy v případě nařízení evakuace, včetně zásad opuštění bytu*
- c) ovládá základní zásady a postupy spojené s povodněmi, atmosférickými poruchami, haváriemi a dalšími mimořádnými událostmi; osvojené dovednosti a způsoby jednání aplikuje v simulovaných situacích hromadného ohrožení*
- d) poskytne první pomoc, včetně život zachraňujících úkonů, dbá na bezpečnost svoji i svého okolí*

Učivo:

- **Klasifikace mimořádných událostí**

- mimořádné události způsobené přírodními vlivy, havárie, antropogenní události (viz základní pojmy)
- vysvětlení pojmu mimořádná událost, základní rozdělení mimořádných událostí s uvedením příkladů
- **Varovný signál „Všeobecná výstraha“**
 - činnost při varovném signálu, druhy signálů, náhradní způsoby varování
 - funkce varovných signálů, rozdíly v signálech (ukázky), činnost po zaznění varovného signálu, další způsoby varování, obecné zásady opuštění bytu, opuštění bytu při povodni, požáru apod.
- **Evakuace**
 - průběh evakuace – na koho se vztahuje, kdo je evakuován přednostně, kdo nebývá evakuován (osoby podílející se na záchranných pracích)
 - evakuační zavazadlo, příprava a obsah evakuačního zavazadla
 - evakuační a přijímací střediska, jejich funkce, co tato střediska zajišťují
- **Ukrytí, nouzové přežití** (pojmy ukrytí, nouzové přežití, humanitární pomoc)
- **Povodně a zátopové oblasti**
 - přívalové deště, blesková povodeň, protržení hráze, rozvodněné toky
 - co je povodeň, jak povodeň vzniká, rozdělení povodní, povodně, které postihly ČR v minulých letech
 - zásady chování před, při a po povodni, pokyny zasahujících složek, návrat do obydlí, zřícení domu, závaly
- **Péče o zdraví a poskytování první pomoci**
 - stavy bezprostředně ohrožující život, výkony zachraňující život; polohování – protišoková poloha, autotransfuzní poloha, zotavovací poloha, přenášení, transport raněného, ošetření
 - dopravní nehody – jejich prevence, pomoc v případě dopravní nehody
 - zásady první pomoci při úrazu elektrickým proudem, zlomeninách, otřesu mozku, astmatických a epileptických záchvatech, apod.
- **Podpora a ochrana fyzického a duševního zdraví, prevence psychického onemocnění a násilí namířenému proti sobě samému**
 - různé strategie zvládnání stresových situací
 - prevence šikany
 - návykové látky – co jsou návykové látky, jak ohrožují zdraví a psychiku, protidrogová prevence, odmítání drog, jak se zachovat v případě, že jsou drogy ve škole nebo v jejím okolí, pomoc v různých situacích souvisejících s drogami
 - prevence rizik fyzického a duševního násilí spojených s internetem (osobní bezpečí na internetu, ochrana soukromí, ochrana osobních dat, cizí lidé, anonymita, ohrožení, násilí, psychické týrání, kyberšikana a její možné dopady)
 - prevence agresivity (formy agrese, její zvládnání, její dopady na duševní a fyzické zdraví agresora i oběti), prevence násilí namířenému proti sobě, jiným osobám a majetku

- **Prevence úrazů a nemocí spojených s běžnými činnostmi (práce/hry s PC, používání chemických látek v domácnosti, používání elektrického nářadí a přístrojů v domácnosti)**

7. ročník

Cíl výuky v daném ročníku:

rozvítet u žáků znalosti a dovednosti potřebné pro prevenci požárů a pro adekvátní reagování v případě požáru

Dílčí výstupy (RVP):

Žák

- vysvětlí rizika a příčiny vzniku požárů, popíše princip hoření a klasifikuje požáry podle tříd*
- charakterizuje zásady protipožární prevence, v případě vzniku požáru adekvátně reaguje a v modelových situacích použije vhodné metody hašení požáru*
- rozdělí hasicí přístroje vzhledem k třídám požáru a v případě potřeby je správně použije*
- bezpečně opustí požárem ohrožený prostor a vyhledá bezpečí*
- poskytne první pomoc v případě popálení a otravy zplodinami hoření*
- aktivně předchází rizikům běžných úrazů, otrav, tonutí, popálenin, která hrozí v různém období, prostředí a při různých činnostech, včetně jejich příznaků, projevů a dopadů, poskytne první pomoc*
- vhodně reaguje a jedná v případě ohrožení a nebezpečí, adekvátně pomůže sobě i blízkému v nouzi*

Učivo:

- **Požáry a jejich rizika**
 - rozdíl mezi ohněm a požárem, rizika požáru (snížený obsah kyslíku v ovzduší, zvýšená teplota, kouř, toxicita vznikajících zplodin hoření), princip hoření, třídy požáru, příčiny vzniku požáru, předcházení požáru, postupy v případě požáru, manipulace s otevřeným ohněm v přírodě, nebezpečí zábavní pyrotechniky, nebezpečnost látek, třídění látek do kategorií dle jejich hořlavosti, hasicí přístroje – druhy a jejich správné použití, fáze požáru, kategorie hoření
- **Ochrana před úrazem elektrickým proudem** (nebezpečí lezení na sloupy a stožáry elektrického vedení, dotýkání se drátů na zemi, lezení na elektrické lokomotivy, nebezpečí od poškozených zásuvek, vypínačů, přívodových šňůr, elektrických spotřebičů v domácnosti, elektrických sekaček, apod.)
- **Péče o zdraví a poskytování první pomoci**
 - praktický nácvik resuscitace a život zachraňujících úkonů
 - tepelná poranění (příčiny – působení teploty na lidský organismus, popáleniny, opařeniny, omrzliny, úpal, úžeh), příznaky a poskytnutí první pomoci či jejich ošetření
 - otravy alkoholem, léky, drogami, houbami, chemickými látkami – pevnými, tekutými, plynnými), jejich příčiny, příznaky a poskytnutí první pomoci
 - vnitřní a vnější krvácení – příznaky a poskytnutí první pomoci, stavění krvácení a ošetření
 - rány – řezné, sečné, bodné, střelné aj. – příčiny, příznaky a poskytnutí první pomoci

- mechanické poranění oka, poleptání oka – příčiny, příznaky a poskytnutí první pomoci
- poranění hrudníku, břicha – příčiny, příznaky a poskytnutí pomoci
- **Podpora a ochrana fyzického a duševního zdraví, prevence psychického onemocnění a násilí namířenému proti sobě samému**
 - drogová prevence – legální a nelegální drogy – jednotlivé druhy drog a jejich účinky na fyzické a psychické zdraví, příklady z praxe
 - prevence agresivity (formy agrese, její zvládnání, její dopady na duševní a fyzické zdraví agresora i oběti), prevence násilí namířenému proti sobě a na jiné osoby
 - záškoláctví (formy záškoláctví, jeho možné dopady na duševní a fyzické zdraví)
 - volný čas (party, kamarádi, co je spojuje, čemu se věnují, vlastnosti vůdce party, postavení v partě, co je dobře a co je špatně)
 - jak poznám, že je někdo ve stresové situaci
 - základy poskytování psychosociální pomoci a občanského sdílení v době mimořádných situací

8. ročník

Cíl výuky v daném ročníku:

rozvíjet u žáků schopnost rozpoznávat příčiny a projevy rizikového chování a rizikových činností, včetně jejich možných dopadů na duševní a fyzické zdraví, a aplikovat v praxi zásady bezpečného chování při antropogenních mimořádných událostech na všech místech, kde se pohybuje

Dílčí výstupy (RVP):

Žák:

- a) *uplatňuje osvojené preventivní způsoby rozhodování a jednání v každodenním životě*
- b) *charakterizuje havárie a antropogenní události*
- c) *aktivně se v případě těchto mimořádných událostí chrání*
- d) *charakterizuje základní pravidla dekontaminace, jodové profylaxe*
- e) *rozpozná rizika fyzického a duševního násilí, jeho příznaky, projevy a dopady na vlastní osobu či jiné, předchází, rizikům, v případě nebezpečí adekvátně reaguje*
- f) *rozliší právní a protiprávní jednání nebo chování, které ohrožuje duševní a fyzické zdraví jeho osoby nebo druhých*

Učivo:

- **Integrovaný záchranný systém** (význam integrovaného záchranného systému, základní a ostatní složky, záchranné a likvidační práce)
- **Mimořádná událost a krizové řízení, krizová situace, krizový stav**
- **Individuální ochrana**
- **Improvizovaná ochrana** (prostředky, jejich využití doma, nácvik jejich používání)
- **Havárie, antropogenní (viz základní pojmy) události** (základní charakteristika, členění, nejfrekventovanější havárie a antropogenní události, dopady havárií, označování nebezpečných látek, bezpečnostní a výstražné tabulky)
- **Havárie s únikem nebezpečných látek**

- základní druhy nebezpečných látek, nejčastější příčiny havárií s únikem nebezpečných látek, jaká rizika hrozí v okolí školy, příklady největších havárií, havarijní plán)
- prevence vzniku havárií, chování v případě vzniku havárie, zásady chování v případě havárií, dekontaminace
- šíření nebezpečných látek při haváriích (znaky a projevy havárií s únikem nebezpečných látek)
- **Radiační havárie jaderných energetických zařízení** (charakteristika a účinky ionizujícího záření na člověka, havárie radiačních zařízení, jak fungují české jaderné elektrárny, chování při radiační havárii)
- **Terorismus, extremismus** (formy, typy, nové hrozby, podezřelé předměty a poštovní zásilky, anonymní oznámení o uložení bomby (sankce), ohrožení výbušnými látkami, kybernetický terorismus, ochrana sebe a okolí)
- **Péče o zdraví a poskytování první pomoci**
 - praktický nácvik resuscitace a život zachraňujících úkonů, zajištění základních životních funkcí při zástavě dechu, krevního oběhu, masivním krvácení a poruchách vědomí
 - poranění páteře – příčiny, příznaky, poskytnutí první pomoci
 - úraz elektrickým proudem, zásah bleskem – příčiny, příznaky a poskytnutí první pomoci
 - tonutí – příčiny, záchrana a poskytnutí první pomoci, praktický nácvik záchrany tonoucích
 - zajištění intoxikací a křečových stavů, otravy (alkohol, drogy, léky, houby, chemické látky apod.)
- **Prevence fyzického a duševního násilí, psychického onemocnění a násilí namířeného proti sobě samému** (alkohol, nikotin, gambling, násilné chování)
 - rozpoznávání vlivu stresu na jedince
 - základy poskytování psychosociální pomoci a občanského sdílení v době mimořádných situací

9. ročník

Cíl výuky v daném ročníku:

rozvíjí u žáků schopnost aplikovat v praxi zásady bezpečného chování při mimořádných událostech způsobených přírodními vlivy na všech místech, kde se pohybuje a znát prevenci v péči o zdraví a umět poskytnout adekvátní pomoc v případě úrazu či násilí

Dílčí výstupy (RVP):

Žák

- a) *uplatňuje osvojené preventivní způsoby rozhodování a jednání v každodenním životě*
- b) *charakterizuje mimořádné události způsobené přírodními vlivy*
- c) *prokazuje adekvátní způsoby chování a ochrany v modelových situacích mimořádných událostí*
- d) *prakticky zvládá základní způsoby přežití v přírodě, uplatňuje je v modelových situacích*

- e) *vhodně reaguje v situacích, kdy hrozí riziko násilí, není lhostejný a ví kde a jak zajistit pomoc*
- g) *chová se adekvátně v různých životních situacích tak, aby nedošlo k ohrožení fyzického i duševního zdraví*
- h) *rozpozná rizikové prostředí a činnosti a vyhýbá se jim*

Učivo

- **Základní charakteristika mimořádných událostí způsobených přírodními vlivy**
 - charakteristika a vznik mimořádných událostí způsobených přírodními vlivy, příklady největších mimořádných událostí tohoto charakteru (bouře a její doprovodné jevy, vichřice, silné mrazy, sněhové kalamity, extrémní teplo, dlouhotrvající sucha a teplotní inverze, laviny, sesuvy půdy, a další)
 - zásady chování při vzniku jednotlivých mimořádných událostí způsobených přírodními vlivy
- **Přežití v přírodě** (orientace v terénu, tvorba improvizovaného přístřešku, možnosti a způsoby signalizace, značení tras pochodu, lesní plodiny, rostliny, živočichové, brodění se vodním tokem, jak získat pitnou vodu, ochrana před nebezpečnou zvěří, rozdělání ohně, a další)
- **Prevence úrazů a nemocí souvisejících s prací, zásady bezpečného chování - návaznost na učivo osvojované v předchozích ročnících**
- **Péče o zdraví a poskytování první pomoci**
 - praktický nácvik resuscitace a život zachraňujících úkonů
 - dopravní nehody – nahlášení dopravní nehody, zajištění vlastní bezpečnosti, aktivní postup při poskytování první pomoci raněným)
 - první pomoc při úrazu elektrickým proudem
 - ztrátová poranění a poranění kostí, svalů, kloubů – příčiny; poskytnutí první pomoci
 - cukrovka, infarkt, mozková cévní příhoda, křeče, mdloba, kolaps, akutní zánět slepého střeva, febrilní křeče, invazivní meningokokové onemocnění a další onemocnění – příčiny, příznaky a poskytnutí první pomoci
- **Prevence fyzického a duševního násilí, psychického onemocnění a násilí namířeného proti sobě samému**
 - prevence fyzického a duševního násilí u dívek a slabších jedinců
 - prevence fyzického a duševního násilí na dětech a slabších jedincích, v souvislosti s činnostmi náboženských hnutí a sekt (znaky sekt a jejich možné nebezpečí)
 - drogy, infekční onemocnění, přenosné choroby
 - jak působí stres na moje tělo, mysl a chování
 - základy poskytování psychosociální pomoci a občanského sdílení v době mimořádných situací

4. Metody a formy práce

Metody a formy výuky musí být vybírány s ohledem na obsah konkrétního učiva jednotlivých ročníků a na výsledky vzdělávání, kterých se má dosáhnout. Metody a formy práce si učitelé volí podle svých zkušeností, potřeb a s ohledem na charakter vyučovaného předmětu, mezipředmětové vztahy a potřeby žáků. K tomu uplatňují vhodnou motivaci, která umožní stimulaci práce žáků. Potřebné je také klást důraz na podporu samostatné práce žáků, zejména na osobní zodpovědnost, samostatnost, schopnost spolupráce a týmové kooperace se záměrem odpovídajícího sebehodnocení a uvědomění si svých možností a usměrňování žákovských postojů. K tomu lze využívat:

- samostatnou práci žáků,
- skupinovou práci,
- vyhledávání informací,
- přípravu referátů,
- kreslení a malování,
- prezentace písemných, ústních a jiných prací,
- společné hodnocení,
- analýzy výsledků, „simulace“ SWOT analýzou,
- a další metody dle uvážení.

Významnou součástí teoretické výuky je používání názorných pomůcek v různé formě, které žákovi usnadňují pochopení učiva:

- odborná literatura,
- nástěnné obrazy,
- interaktivní tabule a počítače,
- učebnice a učební texty,
- pracovní listy,
- internet,
- výuková videa,
- dokumentární ukázky a fotografie,
- exkurze.

K procvičování a upevňování učiva lze využívat různých forem:

- praktická cvičení,
- hry a soutěže,
- diskuse (zkušenosti, příklady ze života, poznatky, zážitky),
- dramatizace, simulační metody,
- pokusy,
- nácvik požadovaného chování,
- tvorba náskresů variant řešení situací,
- výuka a poznávání v terénu (dle prostředí, období, činnosti),
- projekty,
- spolupráce se složkami integrovaného záchranného systému a nestátními neziskovými organizacemi – besedy, ukázky, společné nácviky, praktické výcviky (nadstavbová forma po základní výuce a základním vzdělávání probíhající plně v rámci školy), návštěvy přímo na stanicích.

Velký důraz by měl být kladen na propojenost učiva, pokud je problematika řazena do různých vyučovacích předmětů, a na vytváření mezipředmětových vazeb, které rozšiřují klíčové kompetence žáka. Důležité je rámcové opakování učiva z předchozích ročníků a dále rozšiřování a stupňování znalostí, navazujícím prohlubováním nácviku dovedností, s využitím rozdílných forem a metod výuky (individuální prožitky prohlubují nácvik dovedností). Praktické vyučování umožní žákům využít teoretické poznatky v praxi, ověřit a rozšířit jejich znalosti tak, aby žák získal jistotu při provádění praktických činností, byl samostatný, dokázal prakticky použít nabyté znalosti a dovednosti při řešení a plnění praktických úkolů.